

אוניברסיטת בר-אילן
המחלקה למדעי המדינה

71-847-01 דמוקרטיה ושירותי מודיעין - תשס"ז
ד"ר שלמה שפירא

קורס בחירה בתואר שני (2 ש"ש)
דואר אלקטרוני: sshpiro@mail.biu.ac.il
שעות קבלה: יום שני 18:00 – 16:00 במשרדי המגמה לתקשורת, בניין 109

מטרות ומבנה

שירותי מודיעין מהווים מרכיב מרכזי בשמירה על ביטחונה של כל מדינה וביכולתה לגלות את סודותיהם של יריביה. שירותים אלו ממלאים תפקידים ביטחוניים רגישים באיסוף ועיבוד מידע חשאי, בסיוע למקבלי החלטות, בלוחמה בטרור ובביצוע מדיניות, ומהות תפקודם בנויה על עקרון הסודיות. שירותי מודיעין ממלאים גם תפקידים חשובים בזירה הבינלאומית, הן בעיתות משבר או קונפליקט והן בעיתות מו"מ ותהליכי שלום. הצלחות מודיעיניות מגבירות את בטחון המדינה, בעוד שתקלות מודיעיניות מסכנות לעיתים את המדינה במשברים ביחסי החוץ שלה. הקורס יבחן את התפתחות המודיעין ומרכיביו, את שיטות הפעולה ומקורות המידע בהם משתמשים שירותי מודיעין, את תפקידיהם ומקומם של שירותי מודיעין הן ברמת המדינה והן ברמת המערכת הבינ"ל, את יחסי הגומלין בין מודיעין ודמוקרטיה ובין מודיעין והנהגה, ואת סוגיית הבקרה התקשורתית והפרלמנטרית על שירותי המודיעין במשטר דמוקרטי. הקורס יבחן את סוגיית המודיעין בראיה השוואתית תוך התמקדות במדינות שונות.

מטלות

- 1. נוכחות והשתתפות פעילה** בכיתה תוך הצגת שליטה בחומר הקריאה. נוכחות בהרצאות תיבדק והיעדרויות מעבר להיעדרויות המאושרות על-ידי האוניברסיטה (לא כולל מילואים וכו') עשויות לפגוע באופן משמעותי בציון הסופי. לצורך העשרת הדיונים בכיתה הסטודנטים מתבקשים להביא לכיתה ולמסור למרצה (לפני השיעור) קטעי עיתונות אקטואליים העוסקים בענייני מודיעין (גם כאלו המודפסים מן האינטרנט). על כל סטודנט/ית להביא לפחות שמונה קטעי עיתונות במהלך הקורס, רצוי לפחות ארבעה או יותר בכל סמסטר. נא לרשום שם ומספר זהות על קטעי העיתונות. השתתפות פעילה זו תובא בחשבון לצורך קביעת הציון.
- 2. בחינה.** הבחינה תיערך בסוף שנת הלימודים ותכלול את חומר ההרצאות והקריאה. מידע נוסף על מבנה המבחן יינתן לקראת סוף הסמסטר השני. במהלך ההרצאות יעשה שימוש בחומר אודיו-ויזואלי, יוקרנו קטעי סרטים וכד'. חומר זה מהווה חלק אינטגרלי של הקורס ויוכלל גם בבחינה.
- 3. תרגיל כתוב** בהיקף של 5-6 עמודים על נושא אשר יקבע במהלך הסמסטר הראשון. כל תרגיל ייכתב ויוגש באופן עצמאי (ולא בזוגות וכו'). התרגיל ייכתב לפי כללי המחקר והכתיבה האקדמיים (מראי מקום, רשימה ביבליוגרפית וכו') ויוגש מודפס (פונט 12 רווחים כפולים). הנחיות נוספות ינתנו במהלך הסמסטר.

הרכב הציון הסופי

בחינה: 65%
תרגיל כתוב: 20%
השתתפות פעילה: 15%

נושאים

שירותי מודיעין ברמת המדינה והמערכת הבינ"ל
מהו מודיעין? הגדרות - ארגונים, פעילות ומידע.

Shulsky A., Silent Warfare – Understanding the World of Intelligence, Brassey's, Washington, 1993, pp. 1-9.

שמור מדעי המדינה לפי SHU (400381)

מבנה שירותי מודיעין ומקומם במערך המדינתי.

גיחון מ., "התפתחות המודיעין בראייה היסטורית", בתוך: סופר צ. וקובר א. (עורכים), מודיעין ובטחון לאומי, מערכות, תל אביב, 1987, עמ' 15-31.
שמור מדעי המדינה לפי מוד.וב (58855)

עמית מ., "קהיליית המודיעין בישראל", בתוך: סופר צ. וקובר א. (עורכים), מודיעין ובטחון לאומי, מערכות, תל אביב, 1987, עמ' 123-132.

שמור מדעי המדינה לפי מוד.וב (58855)

גזית ש., "בין התרעה להפתעה – האחריות לגיבושה של הערכת המודיעין הלאומית בישראל", מרכז יפה ללימודים אסטרטגיים, 2003, עמ' 24 – 58.
(572582) E 355.3432 גזי.בי

מרכיבי עבודת המודיעין.

יערי א., "הערכת מודיעין בתנאים הייחודיים של מדינת ישראל", בתוך: סופר צ. וקובר א. (עורכים), מודיעין ובטחון לאומי, מערכות, תל אביב, 1987, עמ' 213-221.
שמור מדעי המדינה לפי מוד.וב (58855)

שירותי מודיעין וקבלת החלטות – איסוף והערכה.

Shulsky A., Silent Warfare – Understanding the World of Intelligence, Brassey's, Washington, 1993, pp. 11-40.

שמור מדעי המדינה לפי SHU (400381)

גזית ש., "הערכות מודיעין והקברניט", בתוך: סופר צ. וקובר א. (עורכים), מודיעין ובטחון לאומי, מערכות, תל אביב, 1987, עמ' 455-473.
שמור מדעי המדינה לפי מוד.וב (58855)

פרי י., הבא להרגך, קשת, תל-אביב, 1999, עמ' 45-106.
שמור מדעי המדינה לפי פרי.הב (418498)

שירותי מודיעין וביצוע מדיניות – פעילות חשאית.

Shulsky A., Silent Warfare – Understanding the World of Intelligence, Brassey's, Washington, 1993, pp. 83-106.

שמור מדעי המדינה לפי SHU (400381)

חוק לתיקון דיני העונשין (בטחון המדינה) תשי"ז 1957.
תדפיס 6169 (401270)

שיתוף פעולה מודיעיני ומדיניות חוץ.
צפרייר א., אנא קורדי, הד ארצי, תל-אביב, 1999, עמ' 168-211, 247-265.
תדפיס 7231 (434351)

Herman M., Intelligence Power in War and Peace, Cambridge University Press, Cambridge, 1996, pp. 200-218.

שמור מדעי המדינה לפי HER (403288) וגם תדפיס 6170 (401263)

- Shpiro S., "The CIA As Middle East Peace Broker", Survival, Vol. 45 No. 2, Summer 2003, pp. 91-112.

כתב עת בספרית מדעי החברה וגם כתב עת אלקטרוני

מודיעין בעידן של שלום

Hareven A., "Intelligence in a Time of Peace-making", in Carmel H., Intelligence for Peace, London, 1999, pp. 95-117.

תדפיס 7308 (436823)

אסטרטגיות תקשורת של שירותי מודיעין

Shpiro S., "Media Strategies of Intelligence Services", International Journal of Intelligence and Counter-Intelligence, Vol. 14 No. 4, October 2001, pp. 485-502.

כתב עת בספרית מדעי החברה

חופש העיתונות מול סודיות שירותי המודיעין.

סגל ז., חופש העיתונות – בין מיתוס למציאות, פפירוס, תל-אביב, 1996, עמ' 59-86.
שמור מדעי המדינה לפי סגל.חפ (312821)

שמרון ג., המוסד והמיתוס, כתר, ירושלים, 1996, עמ' 158-160, 164-166.
שמו מודעי המדינה לפי שמר. מו (322965)

התקשורת מול שירותי המודיעין בארה"ב - פרשת ווטרגייט וחקירות ה-CIA.
Ranelagh J., CIA - A History, BBC, London, 1992, pp. 183-207.
תדפיס 6164 (401261)

התקשורת מול שירותי המודיעין בישראל - פרשת קו 300.
נגבי מ., מעל לחוק: משבר שלטון החוק בישראל, עם עובד, 1987, עמ' 9-24.
שמו מודעי המדינה לפי נגב. מע (61740)

Black I & Morris B., Israel's Secret Wars, Hamilton, London, 1991, pp. 400-415.
E355.343 BLA (403290)

הפיקוח הפרלמנטרי על שירותי המודיעין.
Shapiro S., Guarding the Guards – Parliamentary Control of the Intelligence Services in Germany and Britain, KAS, Sankt Augustin, 1997, pp. 15-22.
שמו מודעי המדינה לפי SPIRO (368729)

פיקוח פרלמנטרי ופתיחות תקשורתית כמרכיב במשטר דמוקרטי – השוואה בין המודל האמריקני והבריטי
Herman M., Intelligence Services in the Information Age, Frank Cass, London, 2001, pp. 130-138.

אין
כמו-כן ניתן להיעזר לצורך חיפוש ראשוני על נושאים רבים במילון ההיסטורי הבא העוסק כולו בקהילת המודיעין הישראלית:

Efraim Kahana, Historical Dictionary of Israeli Intelligence, Scarecrow Press, Lanham (Maryland), 2006.
אין

אתרי אינטרנט של שירותי מודיעין ישראל

www.mossad.gov.il

www.shabak.gov.il

ארה"ב

www.cia.gov

www.nsa.gov

www.fbi.gov

www.dia.mil

רוסיה

<http://svr.gov.ru>

www.fsb.ru

בריטניה

www.mi6.gov.uk

www.mi5.gov.uk

www.gchq.gov.uk

גרמניה

www.bundesnachrichtendienst.de

www.bka.de

www.verfassungsschutz.de

צרפת

http://www.interieur.gouv.fr/rubriques/c/c3_police_nationale/c335_dst/index_html

http://www.interieur.gouv.fr/rubriques/c/c3_police_nationale/c339_sccrs/index_html